

Lausunto

01.02.2022

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanosta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan esteettömyysdirektiivin tavoitteilla on suuri merkitys kuluttajien yhdenvertaisuudelle ja mahdollisuuksille ostaa tuotteita ja käyttää palveluita. Sen vuoksi on tärkeää, että esimerkiksi saavutettavuusvaatimukset laajenevat tietyille verkkokaupan, henkilöliikenteen palvelujen sekä verkkokaupan toimijoille.

Kuluttajapankkipalveluihin liittyvän valmistelun ollessa kesken Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että on toivottavaa, että Suomessa ei lähdetä Ruotsin tavoin entisestään supistamaan direktiivin soveltamisalaa vain digitaalisesti annettaviin palveluihin vaan, että tarkistelun lähtökohdaksi otettaisiin se millaisille erilaisille palveluille kuluttajilla on tarvetta. Pankki- ja rahoituspalveluilla on keskeinen merkitys kuluttajille, sillä juuri ne toimivat monesti ovien avaajana muuhun kuluttamiseen sekä esimerkiksi viranomaisen palveluihin.

Kuluttajaliitto yhtyy siihen valmistelussa esillä olleeseen näkemykseen, että direktiivin tuomat muutokset tulisi nähdä myös mahdollisuutena kasvattaa asiakaskuntaa ja parantaa kilpailukykyä sisämarkkinoilla eikä vain yritykselle asetettavina lisävaatimuksina. Suomen väestö ikääntyy ja esteettömille palveluille tämä mahdollisesti tarkoittaa lisää kysyntää.

Esteettömyysvaatimusten vaikutuksia hintoihin on syytä tarkastella. Kuten vaikutusarvioinnissa tuodaan esille: ”Esteettömien tuotteiden ja palvelujen hintatason nousu suhteessa esteellisiin vastaaviin hyödykkeisiin heikentää erityisesti vähävaraisempien kansalaisten mahdollisuuksia hankkia mainittuja tuotteita ja palveluja esteellisten, edullisempien vaihtoehtojen poistuttua markkinoilta.” Näihin vaikutuksiin on kiinnitettävä huomiota.

Jotta sähkökirjojen osalta yhdenvertaisuus varmistetaan, on syytä vielä harkita ”kuluttaja” termin käyttöä sähkökirjojen yhteydessä. Sähkökirjoilla saattaa olla merkitystä esimerkiksi sellaisille opiskelijoille, jotka saavat koulukirjat koululaitoksen tarjoamana. Tiukasti tulkiten nämä henkilöt eivät olisi kuluttajia. Samaan ongelmaan törmätään, jos kirja hankitaan ammatinharjoittamista varten. Esimerkiksi ehdotukseen sisältyvän digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain 2 § mukaisessa määritelmässä sähkökirjan määritelmä nojaa kuluttajille tarjoamiseen.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana on keskusteltu valvontakokonaisuuden järjestämisestä.

Valvontakokonaisuus on kuitenkin tässä vaiheessa osin avoin.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa valvontaan kokonaisuudessaan.

Miten tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonta olisi tarkoituksenmukaista järjestää?

Mikäli esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvovana viranomaisena toimisi useampi viranomaistaho, on syytä selvittää keinoja, joilla kansalaisten suuntaan voitaisiin näyttäytyä ns. yhden luukun -mallina. Kansalaisen ei tulisi olla se taho, joka selvittää asialleen oikeaa viranomaistahoa. Kuluttajan saattaa toisinaan olla vaikea tehdä eroa tavaran ja palvelun välillä ja toisinaan kuluttajan ostokseen saattaa kiinteästi liittyä molempia. Erottelu tuotteen ja palvelun välillä saattaisi näissä tilanteissa näyttäytyä hankalana kuluttajien suuntaan.

On lisäksi syytä vielä tarkentaa, missä ja miten kuluttaja voi tehdä ilmoituksia havaitsemistaan em. lainsäädännön puutteista. Kuluttajille tulee mahdollistaa helppo keino tehdä viranomaiselle ilmoitus tuotteesta/palvelusta, joka ei täytä lainsäädännön vaatimuksia (vrt. Marek-rekisterin ilmoituslomake).

Kun valmistelun yhteydessä on tunnustettu, että ”yhdelläkään olemassa olevalla viranomaisella ei ole juuri kyseiseen tehtävään vaadittavaa osaamista”, on syytä harkita, että jos osaamista joudutaan lähtemään kehittämään, tulisiko tämän kehityksen tapahtua yhdessä viranomaisessa.

Epäselväksi jää valvonnan tarkemmat muodot ja keinot.

Lausunnonantajia pyydetään kommentoimaan erityisesti palvelujen valvontaa (esitysluonnoksen luku 4.2.6, sivut 83, 85 – 87), kun digitaalisten palvelujen valvonta on tarkoitus keskittää edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Lisäksi pyydetään ottamaan kantaa sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediaan pääsyn valvontaan sekä liikennettä koskevien esteettömyystietojen esittämisen valvontaan (laki liikenteen palveluista).

Ks. edellä esitetyt näkemykset valvonnasta.

Erityisesti tuotteiden markkina- ja palvelunvalvonnan järjestäminen on esityksessä vielä avoin. Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksenä alla esitettyihin (esitysluonnoksen luku 4.2.6.3, sivut 84-85) vaihtoehtoihin markkina- ja palvelunvalvonnan järjestämisestä.

Ks. edellä esitetyt näkemykset valvonnasta.

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

-

Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty esteettömyysdirektiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset. Tässä vaiheessa esitetään, että rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan tähän esitykseen vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin (ehdotus esitysluonnoksen sivuilla 92-94). Lausunnonantajia pyydetään lausumaan erityisesti siitä:

- Miten esteettömyysdirektiivin soveltaminen palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön konkreettisesti edistäisi esteettömyyttä ja kuinka laajamittaiseksi arvioitte vaikutukset rakennetun ympäristön esteettömyyteen?**
- Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esteettömyysdirektiivin soveltamisella rakennettuun ympäristöön olevan palvelun tarjoajalle? Kuinka suuren osuuden esteettömyysdirektiivistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista ne muodostaisivat?**

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan rakennetun ympäristön esteettömyysvaatimuksilla on olennainen merkitys ja sen vuoksi, on tärkeää, että valmistelu tehdään samassa yhteydessä. Mikäli rakennetun ympäristön vaatimuksia ei valmistella tässä samassa yhteydessä, olisi valmisteluun ryhdyttävä mahdollisimman pian. On tärkeää, että jo tässä vaiheessa olisi vähintäänkin tällöin tarkka suunnitelma siitä, missä ajassa esteettömyysdirektiivin liitteen III vaatimukset aiotaan toteuttaa.

Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota, että Suomen ei tulisi seurata Ruotsin mallia ja olla ottamatta käyttöön esteettömyysdirektiivin liitettä III rakennetun ympäristön esteettömyysvaatimuksista.

Muita huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat välttämättömiä monille kuluttajille ja välttämättömyyden lisäksi ne hyödyttävät laajaa joukkoa kuluttajia ja parantaa kuluttajien valinnanmahdollisuuksia palvelun suhteen. Toimintarajoitteista johtuvien vaikeuksien poistaminen on ehdottoman tärkeä

näkökulma, mutta on hyvä huomata, että toisessa hetkessä esteetön tai saavutettava palvelu saattaa tuoda helpotusta esimerkiksi palvelun käytettävyyteen ilman, että henkilöllä olisi varsinaisia toimintarajoitteita. Esimerkiksi esteettömästi toimiva matkalippuautomaatti tai helpompikäyttöinen internet-sivu voi helpottaa yleisesti palvelun käyttöä. Esteettömyys edistää kuluttajien yhdenvertaisuutta, mutta myös laajemmin kuluttajien valinnanmahdollisuuksia.

Marinin hallitusohjelmassa tavoitellaan edelläkävijyyttä digitalisaation ja teknologisen kehityksen luomia mahdollisuuksiin liittyen. Suomi voisi olla edelläkävijä myös yleisesti esteettömyys- ja saavutettavuusasioissa. Esityksen kunnianhimon tason nostoa on syytä harkita ja esimerkiksi ratkaista, kuinka korkea soveltamiskynnystä voitaisiin madaltaa. Esimerkiksi sen sijaan, että mikroyritykset suljettaisiin kategorisesti ulkopuolelle, olisi enemminkin syytä tarkastella, onko näiden yritysten joukossa sellaisia tuotteita/palveluita tuottavia yrityksiä, joilla on erityinen merkitys kuluttajien yhdenvertaisuudelle. Mikroyritys on nyt määritelty yritykseksi, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää, ja jonka vuosittainen liikevaihto tai vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Mikroyritysten määrä Suomessa on suuri ja tämän vuoksi esitämme huolemme siitä, että esteettömyys ei toteudu parhaimmalla mahdollisella tavalla.

Kuluttajaliitto kannattaa työryhmän aiemmissa lausunnoissa ja puheenvuoroissa esille tuotua, että on syytä tarkastella tuliksiko esteettömyysdirektiivi toimeenpanna laajemmin kuin mitä minimitaso edellyttää.

CE-merkinnän osalta kiinnitämme huomiota siihen, että lainsäädännön voimaantulon jälkeisinä vuosina on markkinoilla vielä tuotteita, jotka ovat saatettu markkinoille ennen esteettömyysvaatimusten edellyttämistä. Tällöin herää kysymys pystyykö kuluttaja tunnistamaan sen CE-merkityn tuotteen, joka täyttää esteettömyysvaatimukset.

Liikennepalveluiden osalta Kuluttajaliitto esittää huolensa yhdenvertaisuuden toteutumisesta, kun esitysluonnoksessa on lähdetty siitä, että kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta esteettömyys vaatimukset ovat rajoitetummat. Etenkin juuri kaupunki- ja esikaupunkiliikenteellä on suuri merkitys esimerkiksi peruspalveluiden hankkimiselle.

Meriranta Emmi
Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry